

ЧАРІВНИЙ СВІТ КАЗОК

Джерелом духовної культури кожного народу є природа рідної землі, в якій він черпає силу і радість життя. Українська культурна спадщина має свої духовні скарби, що сяють діамантами в ритуальних діях природно-родинних свят. В скарбниці народної творчості є чарівні казки, в яких світиться мудрість попередніх поколінь, оспівується самотність природного різнобарв'я, найкращі здобутки родинних традицій і цінності людського життя.

Чарівні казки органічно ввійшли в жанри давнього українського письменства та мистецтва, в народну свідомість, відбилися у колядках, щедрівках, баладах і продовжують жити в нових літературних творах.

Заповідний острів Хортиця створює радісний настрій, надихає на творчість заради розквіту землі краю, а значить і свого роду-народу.

«ПРИРОДНІ СВЯТА ХОРТИЦІ»

Колись давно на півночі України жили собі бабуня Лада з дідусем Богодаром, їхня донька Зоряна з чоловіком Радомир. І народилася в них дитинка, назвали її Дара. Жили вони добре, але Божої волі не відали. Летіли якось восени над подвір'ям лелеки та й пір'ячко лишили. Підняла його Дара і відчула, що десь у степах широких воля живе! Розповіла вона про це рідним, і вирішила родина взнати Божу волю. Зібралися повесні та й поїхали. Їхали вони, їхали та й прибули у вільний край, що лежить за порогами дніпровими. Кругом степи широкі, трави високі, що й коня не видно, а крізь ті степи солодко вода-ріка тече, і посередині великий острів лежить. На тому острові дуби вікові ростуть, трави духмяні квітнуть, а птахів та звірів там сила-силенна. З острова пліне чарівна сила, і закортіло родині на тім острові побувати. Знайшли перевіз, найняли човника і попливли до острова.

А коли пристали до крутого берега і ступили на землю, побачили струмочок, що витікав прямо зі скелі. Піднялися вони кам'яними сходинками до джерельце, яке б'є з каменю у формі серця. Тільки-но підійшли до джерельця, як почули чарівну мелодію. «Це, мабуть, нам співає велике серце острова», - припустила Дара. «То не скеля співає, а моя сопілка», - відповів їй невидимий голос. «А де ти сам?», - здивувалася дівчина. «Я тут і всюди!» - пролунав дзвінкий голос. І, мов з ранкового туману, перед нею виник хлопець із сопілкою в руці. Глянула на юнака Дара, і

сердечко її затріпотіло, а над джерельцем заграла-засяяла всіма барвами Веселка. В цю мить у небі над островом з'явилися великі птахи. «Гляньте, люди добрі, летять лелеки, повертаються із країн далеких, а за ними і Весна-красна. Зустрічаймо!», - радо вигукнув хлопець і, мов крила, підняв руки птахам назустріч. Поглянули люди в небо і привітали нову пору року. «Яка благодать!» - тихо промовила Лада. А Бородар запитав хлопця: «Хто ти і звідки родом будеш?» «Моя матуся - це ранкова Зоря, батько - ясне Сонце, сестри - то зіроньки небесні, а братик - Місяць яснолиций. Ім'я моє Світовид! - пояснив хлопець, та обвів рукою острів і додав, - А цей острів чарівний - дім мій рідний. Воля Божа тут явлена!». «То ми сюди і їхали, щоб волю Божу пізнати!» - зраділа Дара. «Дозвольте нам тут навек оселитися!», - спиталася Лада. «Білу хату - Храм роду збудувати!» - додав Радомир. «І Бога славити!», - закінчила Зоряна. «Хай буде по словам вашим, - благословив Світовид, - живіть з Богом у серці і природу землі рідної шануйте!».

Так поселилася на острові Хортиці українська родина. І стала віднині жити вільно, щасливо і радісно у злагоді з Природою, та пори року прославляти: Весну - красну, Літечко квітуче і родюче, Осінь-золоту і плодючу і Зимоньку пухнасту та білесеньку.

І всім того радить!

Великдень

Прилетіла до Хортиці весна і зацвіла острівна земля. Скоро білий тиждень, а потім і Великдень. Зібралася родина на нараду, щоб підготуватися до оранки та сівби. «Хай білий тиждень пройде радісно і допоможе нам привести до ладу наш родинний храм, думки і душі!», - побажала мати, Зоряна. І почали всі працювати з завзяттям та піснями. Дара, вишиваючи святковий рушник, питає у тата: «А коли починається Великдень?». «Наші пращури - хлібороби десь 7 тисяч літ тому по місяцю і сонцю спостерігали явища природи і передбачали свої хліборобські справи», - озвався батько, - Їм було відомо, що коли сузір'я, схоже на Плуг (Оріон), сходило на горизонті, наступав день весняного рівнодення. А коли сонце сходило в сузір'я Тура (Бика, Тельця, Вола) і наступало повнолулля, починався Великдень засівання поля». «Тоді людина стає ярмом (тобто в низині), запрягає у яр-мо т-у-ра, промовляє: «Я – Ра-дію!» і починає о-ра-ти і засівати землю зерном (зе-ра-на)», – пояснив Світовид. «Розкажи, діду, легенду про те, як плуг упав з неба!», - просить Дара.

«Добре онучко, слухай! – згодився Богодар і почав розповідати, - Жили колись дуже давно троє братів-мисливців: Тур, Пан і Яр. Зібралися вони якось на полювання. Вийшли в степи неозорі. А жайворонки так розспівалися, що аж небо дзвенить. Вражено зупинився Яр і мовив:

«Хочу оце поле зорати, засіяти зерном, зібрати врожай і хліба напекти людям на здоров'я!». Послухало небо його бажання та й опустило додолу золотий плуг і золоте ярмо. Підійшов до них Яр і узяв золоте ярмо, накинув на пару волів, що паслися поблизу, запряг їх у плуг золотий, поорав поле та засіяв його полтвою-пшеницею дикою.

І зросла вона буйним колосом. Зібрав він свій перший врожай, намолов борошна, спік хліб і людей похачував, як обіцяв небесам. Потім Яр навчив людей хліб ростити. За це Великі боги Вирію взяли його до себе і скупали в Озері Живої Води. Став Яр – Ярилом, богом весняних робіт і родючості. І спускається він на землю в той весняний день, коли земля готова прийняти першу борозну плуга. Ото і є Великдень хлібороба». Дара в задумі промовила: «Мало хто тепер знає сутність давніх сказань, ритуальних дійств до них і традиції нашого роду. А ось мені кортить дізнатися, чому на Великдень печуть незвичайних форм хліб: куліч і бабку. І чому цей святковий хліб так зветься?». Бабуся охоче почала розповідати: «Висока форма кулічу облита білком і обсипана маком, то символ діючої запліднюючої сили, а форма бабки широкої із заглибиною у середині, куди кладеться яйце, що є символом вічного життя, - то родюча і плодюча сила Природи. Тож давайте з Божої ласки напечемо пухкого духмяного святкового хлібу і уславимо життя воскресіння!». Мати взяла кошик і пішла до курника просити у курочок яєць на Великдень. Повернулася з повним кошиком і показала яйце, яке знесла її улюблена курка: «Ось знесла до свята яйце, мов кулак. Схоже на білий світ, а в середині золотий жовток, мов сонечко в небі! Візьму його на писанку. Ходи-но, Дара, писанку писати!».

В чистих сорочках мати і донька сіли за святковий стіл, запалили воскову свічу від каганця. І запитала Дара бабуню: «А що треба писати на Великдень?». Бабуня всміхнулася онучці і промовила: «Щирі побажання Природі, світу білому, родині і своїй душі на радість!». «Намалюю я знаки сонечка золотого, дощичку рясного, веселки барвистої та квітучої землиці острівної!», - вирішила Дара. Дідусь Богодар, почувши слова онучки, промовив: «Яйце - то суть вічного буття і земного життя, душ предків, живих і нащадків нашого роду!» Мати показала, як працювати писачком, а коли дівчинка закінчила роботу, похвалила її: «Гарно ж у тебе виходить!». Дара зраділа від слів матері і побажала: «Подарую цей світ людям, щоб берегли його для себе і дітей своїх. Ось тоді прибуде радість заспіває душа і прославить Природу Землі - Матері усього сущого».

Купава

Встала Дара раненько, ще до світання. Взяла відерця і пішла до джерельця. М'яким килимом стелилися буйні росяні трави в луках. Вмивалася дівчина водицею і промовляла: «Дана – водице, водо – студенице, ти очищуєш коріння, креміння, луки і береги! Омий мене і подаруй здоров'я та красу дівочу!». А з ранкового туману почула у відповідь: «Будь здорова, як джерельна вода, багата і родюча, як свята Земля, вродлива, як квітка чарівна!». Зраділа дівчина і душа її заспівала. Вже зоріло і з пагорбу над Дніпром до неї долинуло: «Вітаю тебе, світило - Семиярило! Дякую за Зорю-зореницю. З насолодою ловлю промені твоєї благодаті і огортається душа її ніжністю. Славлю всеперемагаючу твою дію, яка разом з Даною – водицею народжує життя на Землі! Славлю тебе за радість, що несеш святій Хортиці і краю-раю!». «Та це ж Світовид зустрічає схід сонечка!», – здогадалася дівчина. Над небокраєм почало сходити величне сонце.

Поверталася додому Дара з повними відерцями джерельної води. У садочку розпускалися квіти, які Дара і матуся Зоряна вирощували для краси і здоров'я: запашний васильок і сонячну ромашку, нагідки і хрещатий барвінок, чорнобривці і материнку, руту-м'яту і любисток. Красною садочку були кущі калини і чарівний папороть. Вклонилася дівчина травам росяним і квітам духмяним: «Найбільшу силу на цей час набрали ви від сонечка-ясного, водиці – росяної і землиці – животворної. Настала пора вас збирати до купи». Дара назбирала в хустину трави та квіти з свого квітника і, співаючи, почала з

них віночок плести: «Ой, на світанку я квіти збрала, віночок сплету, на воду пушу та й буду промовляти: «Пливи, віночок, по дніпровим хвилям, красу і здоров'я подаруй ти рідним. Хай любов і радість запанує в світі. Та щасливі будуть і дорослі й діти!». Закінчила плести віночок, повісила його на зелене гілля вербиченьки і спитала бабусю Ладу: «А для чого віночок – символ сонця купають у воді?». «Бо це дійство символізує поєднання природних сил, які народжують життя на Землі!» – відповіла Лада. «Сьогодні я бачила, як на світанку сонце грає, переливається веселковими барвами, купаючись в небесній росі, мов жовта водяна квітка – купальниця, яка занурюється у воду і знову з'являється на поверхні води», – мрійно промовила дівчина. «Настає Купало. Це особливий стан природи, коли в ній починають відбуватися зміни: сонячне тепло прибуває, водиця теплішає, і тоді земля сприяє дозріванню плодів, жита, пшениці і всякої пашниці. Наступає вершечок літа!» – пояснила доньці мати Зоряна. І почала збирати в кошик перші вишеньки для вареників. «У нашій солов'їній мові збереглося кілька слів, які пов'язані з первинним змістом цього природного стану, - промовив батько Радомир, - купа, упало, пало, палиця, палити». «Ку-ку», - співає зозуля, купати, купава – чарівна квітка, пава – краса дівоча!» – і собі додала мати Зоряна. «То Купало небесне має своє земне доповнення Купаву!» – зрозуміла Дара. Богодар пригадав, як його дід розказував, що живий священний вогонь купальського багаття розпалювала жінка. Його слова підтвердила Лада: «А ми співали: «Молода, молодице, вийди до нас на вулицю. Розведи нам Купайлицю!»».

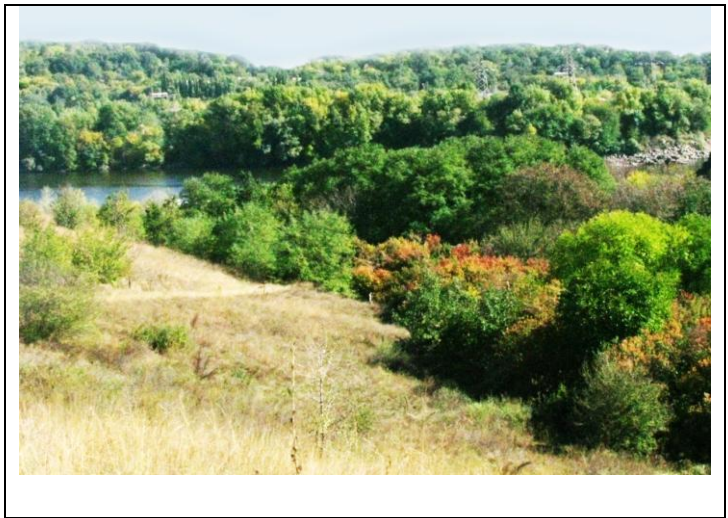
До садочка на білому коні в святковій одежі під'їхав Світовид. На його голові лежав віночок з дубового листа, в руці він тримав сніп зеленого жита. «Вітаю зі святом літнього сонцевороту. Відкрита Небесна брама для добрих побажань і славлення легко летять до Вирію! – промовив юнак і продовжив, - услаavimo Божу благодать літа і побажаємо красуні Хортиці прибувати вічно в обіймах Природи Матінки!». «Дякуємо за вітання і побажання, Світовиде!», – вклонилася доброму слову вся родина. Господиня і господар запросили дорогого гостя до родинного храму. Зійшов з коня Світовид і наблизився до дівчини: «Бачу, Дара, ти в квітничку виростила такі ж гарні трави і квіти, як і в острівних луках і гаях». «Наша донечка береже і примножує рослинне багатство Хортиці. Весною ми разом

саджаємо, влітку доглядаємо, восени – збираємо насіння», – озвалася і мати Зоряна. Підійшов юнак до вербиченьки, побачив віночок, сплетений руками дівчини, взяв його в руки і промовив: «Який він гарний і квітчастий, ще і призначений, Купавочці – павочці, Богом присуджений!» – і поклав віночок їй на голівку. Взятися вони за руки і пішли до Дніпра, де молодь збиралася святкувати День Купало і Купави.

Спаси

Святковим ранком вийшла мати Зоряна з хати в садочок. Спочатку вклонилася соняху - символу Сонечка, і взяла невеличку квітку в Спасівський букет. Далі обклала сонячну квітку чорнобривцями, васильками, материнкою, денним полином, вечірньою м'ятою, нагідками, чебрецем і деревієм. До них додала пучечок з 15 макових голівок, перев'язала букет червоною стрічкою та обгорнула його святковим рушничком. На подвір'я з хати вийшла донечка Дара. Мати подала їй квіти і промовила: «На, доню, букет від Спаса, щоб була ти така гарна, багата і пригожа, як ці духмяні квіти, на радість Роду, людям і Богу!». «Дякую Вам, матінко, хай повернеться сторицею Ваша ласка і щирість сердечна!» - вклонилася матері донька. «З свята Першого Спаса вже засилають сватів, щоб висватати найвродливішу дівчину, а весілля справляють зі Свята Покрови», – додала бабуся і згадала свої заручини. Дара опустила очі і собі згадала променисті погляди Світовида.

«А скільки свят у Спаса?» – запитала дівчина рідних. Батько виніс у садочок стіл та стільці і почав розповідати: «Пращури нашого роду передали нам три свята останнього літнього часу – серпня. Перший Спас – Маковій і, згідно сучасного календаря, він починає місяць. За православним календарем він припадає на 14 серпня і відзначається на початку Успенського посту вшануванням Хреста Господнього. Дата

святкування другого Спаса – Яблучного - 6 серпня, за православним 19 серпня, це свято Преображення Господнє. Третій Спас – Хлібний святкується 16 серпня, за православним календарем - 29 серпня в день Перенесення Нерукотворного Образа Господня». «Бабуню, а як святкувати Спаси?», - зацікавлено спитала Дара. «Маковій – це подяка Всевишньому за новий урожай. Освячується насіння маку, квітів, води, джерел, криниць. Яблучний – для освячення і споживання меду, яблук, груш та інших дарів саду. В Хлібний Спас відбувається освячення і споживання жертвовного короваю з нового зерна, подяка літньому сонцю за щедрі дари, врожай, а також освячення зерна для засівання озимини. Так розуміли хліборобські радощі наші пращури і передали нам їх у спадок», - розповіла бабуся Лада. «В кінці літа ми святкуємо також свята! - додала мати, - Напередодні останнього дня серпня прославляємо Природу в славі, яка зветься Мати Слава». І продовжила: «Вона набрала силу літнього сонця і тепер несе Божий Вогонь на Землю у вигляді Святого Алатирия. Сонце вже перестав пекти, тому готують родинну піч до зими. Обмазують, білять і розмальовують комин. Прикрашають родинну Божницю духмяними квітами і травами літа. В православ'ї це свято зветься Успеніє Пресвятої Богородиці, тобто час угамування природи, але припадає воно на 28 серпня».

Замислилась Дара над тим, що почула про Спаси, а потім промовила: «Дякую Вам, рідні мої, що зберегли знання і розуміння святості природних змін, про Спасіння і достаток земних плодів, що дарує в літку всім нам, її дітям, щедра Матінка – Земля, якщо ми опікуємося і бережемо її багатства».

Родове вогнище

Вийшла з хати Дара, винесла рушник і сорочку для тата, який вмивався в садочку, і промовила: «У світанків тепер очі променисті, то білий кінь шукає літо в золотому листі».

Побачила, як в квітнику викидає рожево-бузкове суцвіття вічнозелений верес, і проспівала: «Віддзвеніло красне літечко, Спас по степу ходить, за рученьку Осінь синьооку водить. Жовті коси розплітає, золотом всюди сяє, луками, ярами, тихими гаями».

Бабця Лада сиділа на сонечку і перебирала насіння. Почула вона пісню внучки і промовила: «Так, сьогодні перший день Осені. До ХУІІІ століття перший день вересня вважався початком календарного року». «Сьогодні ввечері будемо женити комин і свічку та запалимо новий вогонь, - озвалася зі світлиці мати Зоряна, поглянула з віконця на красуню донечку і додала, - Комин треба прикрасити барвінком, хмелем і промовити: «При хатньому світлі тепер будемо вечорами працювати, щоб нашому роду не було переводу!». «Так, від діда і прадіда вшановуємо ми Родове Вогнище – основу збереження і продовження нашого Роду», – підтримав її дідусь Богодар і пояснив онуці, - Вогонь, який запалюється в цей день, є святим і має велику силу. Хата наповнюється новим духом. Відтепер, коли поступово починає холоднішати, Вогонь у хаті є родинним охоронцем». Мати вийшла на подвір'я у святковому одязі. В руці вона тримала сім колосків жита, до яких додала осінні квіти. Дід подав їй велику цьогорічну воскову свічу і нагадав: «Запалений на початку осені посвіт зберігається до весни, напередодні Великодня кабиця горить цілу ніч, вдосвіта лучина гаситься». «Так і буде!» - згодилася мати і першою зайшла до хати.

Смеркається. Родина у святковій одежі зібралася за столом. Батько тертям запалив лучину, мати піднесла до неї свічу. А потім передала свічу своїй матері Ладі, а та понесла її до пічки розпалити родинне багаття і промовила: «Ой, прийшли ж ніченьки довгенькі, посвіти ж нам, комину біленький, ми ж тебе квітами убрали, барвіночком-рутою оперезали. Світи ж, комину, ясенько, пробуджуй челядочку раненько, шити, прясти, ткати молодим, а подарунки збирати старим...».

Після святкової вечері Дара вперше збиралася на вечорниці, одягала червоні коралі, що передала їй у спадок з свого

приданого бабуня. До хати увійшов Святовид: «Зі святом першого родинного вогню! Хай він світить і гріє всьому Роду, бо запалюється від палких і люблячих сердець ваших!». «Спаси, Бог, на доброму слові», - озвалася мати Зоряна. «І вам спасибі, за доньку, красу і радість Роду! - вклонився хлопець, - Дозвольте повести її на вечорниці?». «Добре, парубоче, доручаю тобі нашу втіху, оберігай і шануй її вроду і цноту дівочу!» - наказав йому батько Радомир.

Взявшись за руки, Святовид і Дара вийшли з подвір'я і пішли по стежині до берега, де сіли в човен і під дівочий спів попливли через Дніпро в село Вознесенівка, яке сяло левадами і садочками в променях вечірнього заходу сонця.

Осенини і Покрова

Пройшла – пролетіла перша неділя вересня у клопотах по господарству. На Свято Матері-Землі, інакше його звать молодим Бабиным літом. Господар Радомир і дідусь Богодар привітали зі святом трудівниць роду і подарували кожній по гарній хустині, намисту і чобітки. Сіли всі відпочити під полудневим сонечком у садочку. «Останнє літнє тепло сонця радує землю. Цвітуть золотушник, буркун, брат і сестра, Петрів батіг, розрив трава, плакун і, звичайно, видивляється в небо своїми сіро-зеленкуватими квітами й головна вереснева квітка – верес», - промовила бабуся Лада. А чому це свято ще звать початком Бабиного літа? - запитала онучка Дара. «Бо з 8-го вересня ніби повертається літо. В цю ще теплу пору господарі мають чисто вижати, викосити лани, звести новину-багате збіжжя в господарче гумно, укласти в скирдочки», - відповів дідусь Богодар, і додав, - а від Здвиження, тобто від середини вересня, неділю триває похолодання. Але дбайливого господаря зазимки не турбують. Чоловіки домолочують хліб на токах. Ще розкошуватимуть

бджоли та джмелі, але вулики треба вже остаточно утеплити, занести до омшаники. До речі, 21 вересня – свято пасічників». З гордістю про свою працю промовив дідусь і пішов у садочок до вуликів. « 21 вересня відзначається і православне свято Різдва Пресвятої Богородиці, або Друга Пречиста, знову дні стають тепліші, і вони зветься Золота осінь, або старе Бабине літо», - підказала бабця Лада. Отож, у золотокосої красуні Осені аж два літа!», - захоплено вигукнула Дара. «Про цей дарунок Матері-Землі наші пращури знали ще з тих пір, як узялися за рільництво: «Хто на Пречисту посіє, то з хлібом буде» - казали вони. «То ж на другу Пречисту тільки скрізь чорніє рілля в чистому полі, але воно у доброго господаря вже засіяно новим зерном», - пояснив дівчині батько Радомир. «Мати Сира Земля тоді чиста - пречиста, - в задумі додала Дара.

«Стільки свят у вересні! А коли ж починається Осінь?», - спитала Дара. «За зоряним календарем, літо ще продовжується до дня осіннього рівнодення», - промовив батько, й став запрягати коня, щоб повезти зерно до млина. До садиби підійшов Світовид і вставив своє слово: «З 23 по 25 вересня день зрівнюється ночі і тоді святкують Різдво осіннього сонця. Його зветь ще Миробогом, Сивояром або Осіннім Світом. А далі ніч стає більшою за день». «Почула це Дара і промовила: «Чи не цю пісню склали дівчата про те свято? - і проспівала, - Зелена трава, зелена, а по ній

роса студена. Покотилося яблучко до тину, сонце повертається на зиму!». «Може й так, онучко! - підхопила бабця Лада, - 27 вересня православний календар відмічає Воздвиження Хреста Господня і в народі кажуть: «Воздвиження тепло зсуне, а холод насуне». Повернувся дідусь з пасіки і закінчив: «Відсунеться білий літній світ, але темінь тоді освітить Божий хрест небесний!».

Пролетів вересень в господарчих клопотах і зібралася родина, щоб разом відзначити свято Покрови. «Сьогодні перший день жовтня місяця. Саме з цього осіннього часу завмирає природа, Земля-Мати починає швидко покриватися листям, першим снігом, готується до зимового сну. Цей день з давнини вважається святом Покрови, або Матері-Слави, яка покриває своїми золотими крилами захисників її природних багатств», - промовив дід Богодар. Увійшов в господу батько Радомир з приказкою: «Прийшла Пречиста – на дереві чисто, а прийшла Покрова –на дорозі голо». І додав: «Покрову слід чекати тоді, коли землю вкриває пухнастий сніг, щоб зігрівати Землю і зберегти до самої весни корені і паростки нового врожаю». «У Православ'ї Покровом Пресвятої Богородиці є білий омофор і відзначається свято 14 жовтня, напередодні середини осені», - додала мати Зоряна, готуючи на стіл вечерю. Бабуня Лада нагадала, що другий місяць осені в Україні має давню назву зазимник і листопадник, а в третій місяць осені листопад, колись звався падолист, напівзимник. «То листопад зимі ворота відчиняє», - здогадалася онучка Дара і спитала. «Так, природа поступово засинає, а земля спочиває і набирається сил. Коли святкові страви вже стояли на столі, мати Зоряна звернулася до родин із словами: «Щедра осінь своїми дарунками, тож давайте разом освятимо її дари і подякуємо за них Богу!». І стали разом творити молитву благодаріння: «О, милостивий Боже! Сотворив Ти білий світ, на ньому землю, море, небо, сонце і нас на ниві життя земного. Дякуємо тобі за дари осені! Веди нас, Боже, по стежі до свого глибокого животворного джерела мудрості і любові! Будь при нас і проводжай у всесвітню зріль нашу родину, наш нинішній і грядущий народ України.

Твоя воля і слава хай святиться нині і на віки вічні, бо Ти і є всеперемагаюча Любов!».

Зимові святки

Рано-вранці прокинулася Дара, вмилася джерельною водицею із глечика і глянула у віконце. Дивиться, а воно розмальоване білими візерунками. «То Дід Мороз дихнув у віконце, щоб сповістити про свої подарунки, - пояснила онучці бабуня Лада. «А які подарунки він нам несе? - запитала дівчина. Дідусь Богодар повернувся на теплій лежанці і промовив: «Я пригадую легенду, яку мені розповідав мій батько: «Дід Мороз, як його тепер звать, це бог Велес. Він сходить по сонячному променю на Землю і приносить зародки багатства, врожаю, приплоду». Підійшла дівчина до віконця. Сяють візерунки у пломнях світла, мов діаманти. Коли від подиху Дари вони почали танути, побачила вона крізь віконце, що садочок біля їхньої хати, наче у казці, вкрився білим килимом. Зраділа Дара: «Дивиться, матусю, Хортиця вкрилася сніговою ковдрою!». «Так, доню, і снігурі – вісники цариці Коляди прилетіли», - озвалася мати Зоряна, яка з ранку поралася біля печі. «Скоро і сама Коляда на білому коні приїде і три зимові свята привезе», – озвався дідусь. «А які ж то святки везе з собою Коляда?», – спитала онучка. Бабуня Лада, яка замішувала тісто на святковий калач, посміхнулася і промовила: «Наші пращури добре відали, що небесні закони впливають на земне життя і тому вшановували три головні світила на денному і нічному небі: Сонечко – красне, Місяць – ясний та Зорю – вістунку (Венеру), бо вона ходить із Місяцем у парі. Взимку після найдовшої ночі, коли на небі з'являється Зірка, люди знають, що вона народжує нове Сонце – Божича. Світовий день прибуває. Коли на небо сходить молодий Місяць – Щедрик - співають щедрівки – сподівання щедрої природи на майбутній врожай. Коли Зоря і Місяць зближаються, вони творять втілену небесну воду. І тоді земна вода скресає – оживає, святкується Водохреща – день живої водиці. Оце і є три святих дня взимку, які везе з собою Коляда – Коло Ладу, або небесний закон Всесвіту». «Дідуню, а розкажи мені легенду про Коляду», – просить онучка. «Добре, дитино! Слухай про мудрість пращурів наших!» – погодився він і став розповідати: «Жили на світі мудрі люди, які вивчали небесні закони природи і передавали ті знання дітям, онукам. І так із покоління у покоління. Сферу небесну, що над головою, вони називали Сварогом. А зоряний шлях на небесній сфері, який зараз зветься Галактикою, Молочним або Чумацьким шляхом. В найдовшу ніч року збирається у Сварога на небесній сфері Рада сил божественних. І премудра Лада просить: «Аби на Землі все на лад пішло, викуй, Свароже, людям нову зірку (Сонце) радості (Ра)». Задзвеніло небесне ковадло і заяріло ясне Красне Сонце. Нова Зоря із рук все можливого Сварога даром щедрим полинула до рук пресвітлої Коляди. І повезла вона, покотила його білим конем по небесах синіх». «Послало нове Сонце ласкаве світло на Землю, і день почав збільшуватися. Побачили те люди, убралися в святкові одежі, заспівали пісні – гімни світлому дню народженому. «Радує! Радує Земля, Коляда їде!». Із правіку аж до сьогодні лине той спів величальний», - такими словами закінчив дід Богодар легенду про небесний закон народження світового дня. «А коли приходить свято Коляди?»- питає Дара. «Після зимового сонцестояння, коли народжується молоде сонячне світло і день починає прибувати», - відповів дівчині батько Радомир і додав, - А для нашого роду Коло Свароже починає новий виток часу». «І тоді родина сідає за святковий стіл, до якого готують 12 ритуальних страв, згідно місяців у сонячному році, щоб родючим і щасливим був наступний календарний рік!» – промовила мати Зоряна. «Земля теж має велике зимове свято, яке приходить на початок січня, коли планета перебуває найближче до Сонця. Тоді народжується жіночий початок – Покровителька води Богиня Дана, і наступає свято Водокрес, вода набуває особливих цілющих властивостей», - пояснила мати Зоряна.

А бабуня розповіла, як треба жінкам дбати про здоров'я своєї родини: «Щоб мати свячену воду, треба на Молодику з чистого джерела чи криниці набрати в глиняний горщик воду і на ніч поставити на вікні. Хай в ній скупаються Зорі!». «Дякую за науку! Ці знання та легенди пращурів я обов'язково передам майбутнім поколінням нашого роду», – пообіцяла онучка Дара.

Стрітєння

Рипнули двері у сінях, і в хату увійшла червонощока весела Дара. «Бабуня, сьогодні снігу намело!». І заспівала: «Де не гляну я надворі, всюди бачу білий колір. Ліс і поле, і діброви білі одягли обнови». «Бачу, онучко! Учора Сніжень хурделив, кружляв завірюхою, морозив землю нашу острівну, а сьогодні Сніжана, характером ніжна, лагідна, мов покровом

білим пухнастим, вкрила сніговим килимом Землю –Матінку, щоб зберегти від морозів корені дерев і рослин», – озвалася бабуня. «Люба мені Сніжана - природи краса зимова!», – мрійно промовила Дара. «Вона усіх людей захоплює, бо душа в неї добра, як у тебе, моя донечко», - усміхнулася матуся. «А хто отой Сніжень?», – спитала дівчинка. «Колись, ще 300 років тому, так звали люди місяць лютий, а січень місяць звали лютим», - пояснив дідусь. «Чому?», – запитала Дара. «Плутанина літочислення вийшла, коли хотіли зробити єдиний календар, як у європейців, та православна церква залишила календар, який з часом

став відставати від сучасного, і тепер різниця складає за розрахунками вчених-астрономів 14 днів», – пояснив батько. «А ще, лютий місяць звали крутнем, зимо бором, бокогрієм», – додала бабуня. Хтось постукав у двері. «Заходьте, будь ласка, до господи!», – запросила мати Зоряна. На порозі стояв хлопець увесь у снігу: «Доброго ранку вам у морозі лютому!». «На лютий добридень березневим – здоровий будь!» – побажала йому бабуня. «До нас Сніжень завітав у гості!» – зраділа Дара. «Та це я, Світовид. Не впізнала?» – озвався хлопець і почав струшувати сніг з білого кожуха. «Так!» – відповіла дівчина і зашарілася. «Прийшов я до вас запросити на свято! – вклонився Світовид, - Завтра день, коли дві пори роки зустрічаються». «Так, завтра Стрітєння, Зима з Весною важитися будуть!» – погодився дід Богодар. Дара зраділа: «Матуся випікає жайворів з тіста. Підемо з ними у садочок, весну кликати?» – питає вона хлопця. «Добре, і подивимося, що погода віщує!» – запропонував Світовид. «У цей день, якщо півень під порогом води нап'ється, то в травні віл напасеться; коли бурульки на стрісі малі – літо буде сухим» – каже дідусь. «Ось завтра і подивимось!» – відповіла мати. І почала витягати з печі духмяне печиво. «Які гарні жайворонята, от-от злетять!» – радіє Дара і ладнає їм з ягід оченята. «Так, їм там, на півдні, треба збиратися у далеку дорогу - в наш край. До весни залишилося півмісяця, а їм треба прилетіти першими!», – додала матінка і почала складати жайворонят у велику святкову миску. А бабуня поставила на стіл глечик з водою і пояснила: «На Стрітєння джерельна вода набуває сили водиці Водохрещенської. В цей день також запалюють особливу велику воскову свічку - символ душевного вогню родини, що очищує душу, оберігає оселю і добробут увесь рік». «Набирає сили сонечко, все вище кожен день підіймається в небо, та й світовий день прибуває, щоб скоріше Весну-Красну повернути в наш край!» – глянула бабуня на Дару і Світовіда. «А що тоді станеться з Сніжаною?» – спитала турботливо Дара. «Той, хто має характер ніжний і лагідний, а душу добру і люблячу, завжди бажаний і вічний!» - замріяно відповів Світовид. «Сніжана зрадіє сонечку, коли воно почне гріти землю краще від снігу. Її радість проявиться вологою благодаті. І потече снігова водиця по землі, напоїть корені рослин, дерев, і оживуть їхні соки», – пояснив дідусь. «А Сніжана перевтілиться у Весну зелену і квітучу, а потім у Літо співуче і родуче, а далі у Осінь золоту і врожайну, і знову в Зиму чисту і сніжну, бо Краса Природи вічна!», - радісно і впевнено промовила Дара